

Macedónia és Törökország
a visszatérés folyamata, a migránsok helyzete
tényfeltáró misszió
2013.

Országos Bírósági Hivatal

EURÓPAI VISSZATÉRÉSI ALAP

Készült az Európai Unió Európai
Visszatérési Alapjának támogatásával.

Tartalomjegyzék

I.Bevezetés	3
I.1.Uniós szintű visszafogadási egyezmények.....	4
II. A Macedón Köztársaság.....	5
II.1. A macedón gazdaság.....	6
III. EU csatlakozás	6
III. 1. A vitás kérdések.....	7
IV. Az etnikai feszültségek.....	9
IV. 1. Az Ohridi Keretszerződés	10
V. Az illegális migráció.....	12
V. 1. A Határőrség szervezeti felépítése.....	12
V. 2. Ohrid, Határőrség Nyugati Regionális Központ.....	13
VI. A menekültügyi eljárás	16
VI. 1. A személyazonosítási eljárás.....	17
VII. Az ország kétoldalú és regionális kapcsolatai	18
VIII. A Macedón igazságszolgáltatási rendszer.....	18
VIII. 1. Jogállamiság és alapvető jogok.....	20
IX. IOM Macedónia	22
X. ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) Macedóniai Képviselet	23
XI. Az Európai Előrehaladási beszámoló 2012	23
Törökország.....	25
I. Általános háttér	25
I. 1.A koppenhágai kritériumok	28
II. A török gazdasági helyzet	30
III. A török igazságszolgáltatási rendszer.....	31
III. 1. Börtönviszonyok.....	32
IV. Az emberi jogok tiszteletben tartása.....	34
IV. 1. A kínzás tilalma.....	34
V. A török menekültügyi rendszer	36
V. 1. A szíriai menekültek helyzete	38
V.2. Menedékkérők a számok tükrében	39
V.3. Az LMBT csoporthoz tartozó migránsok helyzete.....	40
VI. A vélemény-nyilvánítás és a gyülekezés szabadsága.....	40
VII. A nemek esélyegyenlősége.....	42
VII.1. A nők jogai.....	43
VIII. Kisebbségi jogok Törökországban.....	46
IX. A halálbüntetés eltörlése.....	48
X. Emberkereskedelem és embercsempészet.....	49

I. Bevezetés

Az illegális bevándorlók több évtizede a Balkán-útvonalat használják, ez az útvonal magába foglalja Horvátországot, Szerbiát, Bosznia és Hercegovinát, Montenegrót, Albániát, Koszovót és Macedóniát. A klasszikus balkáni út Törökországon, Bulgárián keresztül Szerbiába vezet.¹

A Közel-Keletről és Közép-Ázsiából érkezők a görög-török szárazföldi határszakaszon lépik át az Európai Unió határait.

Az **Európai Migrációs Hálózat** 2012. februári tanulmánya szerint a migránsok Magyarország területére történő bejutása 4 csoportba sorolható az alábbiak szerint:

1. embercsempészek segítségével, önállóan történő illegális beutazás, tartózkodás;
2. embercsempészek segítségével, hamis okiratokkal elkövetett illegális határátlépés, jogszerűtlen tartózkodás, továbbutazás,
3. gépjárműben megbújva elkövetett illegális határátlépés és jogszerűtlen tartózkodás, továbbutazás;
4. embercsempészek segítségével a határátkelőhelyek közötti szakaszon.

A migránsok főként szerb, koszovói albán, valamint - a Görögországból kiinduló, Macedónián és Szerbián keresztül érkező - főként afgán, pakisztáni, palesztin, algériai tunéziai, iraki, iráni állampolgárságúak.

¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/irregular-migration/12._hungary_national_report_practical_measures_for_reducing_irregular_migration_final_dec2012_en.pdf

I.1 Uniós szintű visszafogadási egyezmények

A **2008/115/EK irányelv** alapján a cél az, hogy a jogellenesen tartózkodó harmadik országok állampolgárait hazájukba vagy abba, az EU-n kívüli harmadik országba kerüljenek kitoloncolásra, amely őket visszafogadni köteles.

2011. év végéig 21 országgal folytatott a Bizottság - a Tanács - felhatalmazása alapján tárgyalásokat a következő országokkal: Marokkó, Sri Lanka, Oroszország, Pakisztán, Hon-Kong, Makaó, Ukrajna, Albánia, Algéria Kína, Törökország, Macedónia, Szerbia, Montenegró, Bosznia-Hercegovina, Moldova, Grúzia, Zöld-foki szigetek, Belorusz, Azerbajdzsán és Örményország. A Bizottság közülük 13 országgal zárta le sikeresen a tárgyalásokat. Uniós szintű visszafogadási egyezmények Hong-Konggal és Makaóval 2004-ben, Srí Lankával 2005-ben, Albániával 2006-ban, Oroszországgal 2007-ben, a négy nyugat-balkáni országgal - Bosznia-Hercegovina, **Macedónia**, Montenegró, Szerbia-, valamint Ukrajnával és Moldovával 2008. január 1-jén léptek hatályba.

A Pakisztánnal aláírt megállapodás 2010. december 1-jén, míg a Grúziával született megállapodás 2011. március 1-jén lépett hatályba.

Törökországgal lezárultak a visszafogadási megállapodásról folytatott tárgyalások és a megállapodás szövegét 2012. júniusban parafálták.

A schengeni térség külső határain fennálló helyzetről szóló **Frontex** jelentés² szerint: 2012 áprilisától júniusáig mintegy 23 000 jogellenes határátlépésre derült fény. A jogellenes határátlépők összetétele vegyes volt. Az illegális határátlépések száma 44%-os csökkenést mutat az előző év ugyanezen időszakához képest, amelyet az arab tavasz eseményei határoztak meg. Görögország ezzel szemben 29%-os növekedésről számolt be az előző évhez képest.

² COM (2013) 326 final

http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ipex.eu%2FPIPEXL-WEB%2Fdossier%2Ffiles%2Fdownload%2F082dbcc53eea9c03013ef9cc15e109c9.do&ei=AMyHUsqtIZT24QT55YCoDA&usg=AFQjCNFm2Twzt55ZgMu7ZeTUONLqIrEuTw&sig2=aPZWm_g3OYVBbuTHy38hAA&bv=bv.56643336,d.bGE

Az összes észlelt eset többsége, 56%-a a Görögország és Törökország közötti szárazföldi határon történt, ami azt jelenti, hogy továbbra is ez a határszakasz az EU-ba irányuló illegális migráció által leginkább érintett terület. Ezen a határszakaszon az elfogott személyek közül a többség afgán állampolgár volt, őket követően bangladesiek és szíriaiak. Jelentősen megnőtt a szír legális és illegális határátlépők száma.

II. A Macedón Köztársaság

Ezt a képet eredetileg a *Flickr.com*-on tették közzé

A Macedón Köztársaság - az ország neve az ENSZ-ben Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság - 2005-ben kapta meg az EU tagjelölt státuszt. 1991. óta Görögország akadályozza az ország nemzetközi elismerését Macedón Köztársaság néven arra hivatkozva, hogy egy észak-görögországi tartomány neve is Makedónia. A görög nacionalisták attól tartanak, hogy Macedónia emiatt területi követelésekkel lép fel Görögországgal szemben. A név vita miatt 2008-ban nem vették fel az országot a Nato-ba. 2012. december 15-étől Magyarország Macedón Köztársaságként ismerte el a kétoldalú kapcsolattartásban a nyugat-balkáni országot.

Az ország lakossága kb. 2 106 000 fő. Jelentős kisebbség az albánoké (35%), illetve a törököké (4,5%), továbbá szerbek, görögök, romák és vlachok élnek még az országban. 2002. július 15. óta a parlamentben hivatalos nyelv az albán is. A lakosság 64,7%-a az ortodox felekezethez tartozik, 33,3%-a muszlim, szunnita és 1% római katolikus.

II.1. A macedón gazdaság

Gazdasági szempontból jelenleg Európa egyik leghátrányosabb helyzetű országa Macedónia. A munkanélküliség jelentős, az emberek leginkább a mezőgazdaságból élnek, számottevő a feketegazdaság. Macedónia 1991-es függetlenné válása idején a jugoszláv köztársaságok közül a legfejletlenebb volt, elesett az addigi központi pénzforrásoktól is, sújtották még az infrastruktúra hiánya, a Jugoszlávia elleni ENSZ-szankciók és a Macedónia elleni görög embargó. Az 1996 után megindult gazdasági növekedést a 2001 elején kirobbant albán felkelés ismét visszavetette. A politikai válság rendezése után a gazdasági rendeződés is megkezdődött, a pénzügyi világválság előtt a bruttó hazai termék (GDP) növekedése meghaladta a 3 százalékot. Az ország makrogazdasági stabilitása ellenére sem vonzza a külföldi befektetőket, a kevés újonnan létrehozott munkahely pedig nem sokat javít a 30 százalékot meghaladó munkanélküliségi rátán. **Bruttó hazai termék (GDP) növekedése:** -0,7 százalék (forrás World Factbook) **Munkanélküliségi ráta:** 32,2 százalék (forrás: World Factbook) **Inflációs ráta:** -0,8 százalék (forrás:World Factbook)³

III. EU csatlakozás

2009-ben a Bizottság megvizsgálta, hogy az ország megfelelően eleget tesz-e a politikai kritériumoknak, és a tárgyalások megkezdését javasolta. Ezen ajánlást a Bizottság 2010-ben, 2011-ben és 2012-ben is megismételte.⁴

A Bizottság közleményében megfogalmazta az alábbiakat:

³ http://eu.mti.hu/orszagok/2742577/macedon_koztarsasag/orszagismerteto

⁴ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0600:FIN:HU:PDF COM\(2012\) 600 final](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0600:FIN:HU:PDF COM(2012) 600 final)

A Bizottság szilárd meggyőződése, hogy a reformok ütemének és fenntarthatóságának megszilárdítása, különös tekintettel a jogállamiságra, valamint az etnikumok közötti kapcsolatok megerősítése érdekében az országnak a csatlakozási folyamat következő szakaszába kell lépnie, ami a régió egészének előnyére válna.

Az ország továbbra is teljesíti a stabilizációs és társulási megállapodásból fakadó kötelezettségeit. A Bizottság továbbra is azt javasolja, hogy az ország lépjen a társulás második szakaszába, és arra ösztönzi a Tanácsot, hogy ennek érdekében további késedelem nélkül cselekedjen a stabilizációs és társulási megállapodás vonatkozó rendelkezésével összhangban. Az ország továbbra is megfelelően teljesíti a politikai kritériumokat. A kormány tevékenysége középpontjába állította az uniós menetrendet. A Bizottsággal folytatott magas szintű csatlakozási párbeszéd katalizátorként szolgált a reformok felgyorsításához, és jelentős előrelépést segített elő számos kulcsfontosságú politikai területen.

Az ohridi keretmegállapodás végrehajtásának első, kormány általi felülvizsgálata hasznos eszköznek bizonyult a közösségek közötti párbeszéd megerősítéséhez.

III. 1. A vitás kérdések

Macedóniának még mindig nem sikerült rendezni a vitát Görögországgal az elnevezés kérdéséről. Az ENSZ égisze alatt az 1990-es évek óta folyik a párbeszéd, melyet 2009 óta kétoldalú tárgyalások is kiegészítenek, többek közt miniszterelnöki szinten is. A folyamatok azonban eddig nem voltak eredményesek. Decemberben a Nemzetközi Bíróság úgy találta, hogy Görögország megsértette az országgal kötött ideiglenes megállapodását azáltal, hogy a 2008-as bukaresti csúcstalálkozón ellenezte Macedónia NATO-ba történő felvételét. A jószomszédi kapcsolatok fenntartása továbbra is alapvetően fontos, ide értve az ENSZ égisze alatt az elnevezés kérdésének tárgyalásos úton való, kölcsönösen elfogadható megoldását is. Haladéktalanul megoldást kell találni.

A macedón államnyelv rendkívül hasonlít a bolgár nyelvhez, ezért is tekintik a bolgár és a nyugati nyelvészek bolgár regionális nyelvjárásának. Bulgária és Görögország

hivatalosan nem ismeri el a macedónt, mint önálló nyelvet, mindkét ország szerint ez a bolgár nyelv három máig létező változatának egyike.⁵

Macedónia és Görögország névvitája közismert, Athén ellenzi Macedónia, avagy görög néven FYROM Macedónia euro-atlanti integrációját. Görögország azzal érvel, hogy ha elfogadják a Macedónia elnevezést, akkor a 90-es évek elején alakult állam területi igényekkel léphet fel a jövőben észak-görög területek iránt. Szkopje nem fogadja el a Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság elnevezést, Görögország pedig emiatt addig blokkolja csatlakozását az Európai Unióhoz és a NATO-hoz, míg nem jutnak közös nevezőre.

Az önállóság kikiáltását követően Bulgária volt az első állam, amely elismerte a Macedón Köztársaságot alkotmányos nevével, s nem pedig a görögök által követelt FYROM mozaik nevet említve. Ennek ellenére Bulgáriával is akadnak viták, a macedón hatóságok ugyanis Szkopjében emlékműveket állítanak olyan bolgár nemzeti hősöknek, mint például Sámuel cár, aki 997-től 1014-ig volt a Bolgár Cárság uralkodója. Szent Cirill és Szent Metód bolgár szerzetes testvérpár macedónosítása és görögösítése a másik érdekesség. A IX. században élő, szalonikiből származó testvérek megalkották a glagolita ábécét, mely a mai cirill ábécé elődje volt. Cirill és Metód tanítványai között találjuk Ohridi Szent Kelemet, akit Macedóniában saját nemzeti hősüknek tartanak, ugyanakkor a szerzetes egész életében a Bolgár Királyság földjein terjesztette az igét és erősítette a szláv kultúrát. Bulgária Európa legrégebben (681-ban) alapított, a mai napig ugyanazt a nevet viselő állama, a VIII. század végére államhatára már elérte a mai Macedón Köztársaság területét. Az ott élő szláv törzsek lassan beolvadtak és Makedónia már a IX. században része volt az első Bolgár Cárságnak.

Az öt évszázados török rabságot követően, 1878-ban a San Stefano-i béke ideiglenesen visszaadta Bulgáriának a makedón területeket, de a berlini tárgyalások következtében a nyugati erők az Oszmán Birodalomhoz csatolták. Az 1903-as véres Ilindeni felkelés a legismertebb esemény, amikor a bolgárok megpróbálták visszaszerezni az elcsatolt

⁵ http://kitekinto.hu/europa/2011/08/23/ha_nincs_tortenelmed_akkor_lopd_el_a_szomszedodet/#.Uog1CeLjXFI

területeket, de ezt követően egészen az 1910-es évekig nem szűntek meg a törökellenes felkelések.

Az 1912-es I. balkáni háborúban Bulgária, Szerbia és Görögország elűzték a törököket Makedóniából, de a területet nem tudták egymás között felosztani és 1913-ban egymás ellen vívták a II. balkáni háborút. A szerbek, görögök, románok és törökök együttes erővel megtámadták Bulgáriát, de csak nagy veszteségek árán tudták legyőzni. A két világháborút követően a jugoszláv haderők felügyelete alá kerül Makedónia.

Belgrád és a Szovjetunió nyomására 1945-ben a macedóniai antifasiszta mozgalom rövid idő alatt kidolgozta a macedóniai irodalmi nyelvet és ábécét a bolgár és a szerb nyelvtan ötvözeteként. A macedón nemzeti öntudat, melyet egészen Nagy Sándor birodalmának idejéből eredeztetnek, a XX. század közepén kezdett körvonalazódni.

IV. Az etnikai feszültségek

A Balkán etnikai feszültségeinek említésekor általában a szerb-koszovói ellentétre gondolunk, kevésbé ismerjük a macedón-albán konfliktust.

Macedóniában 2001. óta komoly etnikai ellentét feszül a többségi macedónok és az albán lakosság között. Hozzávetőlegesen egy évtizeddel ezelőtt az albán kisebbség tagjai több, mint nyolc hónapon át tartó fegyveres támadást indítottak a macedón rendvédelmi szervek ellen. A 2000-es év végén kezdődő és közel 70 fős áldozattal járó fegyveres konfliktusban a Nemzeti Felszabadítás Hadserege az ONA-UCK koszovói mintára kívánta kikényszeríteni a nemzeti önrendelkezést. A faluról falura áttérjedő albán támadások hatására a helyi macedón lakosság kénytelen volt keletre menekülni.

A macedón kormány néhány hónapig tétlenül figyelte a rendőrök elleni támadásokat, mivel úgy értelmezték a híreket, hogy nem a lakosság ellen irányulnak a megmozdulások.⁶

⁶ http://kitekinto.hu/europa/2012/02/02/etnikai_feszultsegek_macedoniaban/#.UofIP-LjXFI

Fotó: Pápai Judit

A szeparatista elképzeléseket képviselő ONA-UCK - mely szervezet nem azonos a Koszovóban tevékenykedő katonai szervezettel -, Macedónia nyugati, albán lakta területeit Albániához akarta csatolni. Egyes macedón álláspontok szerint a végső cél Kumanovo, Debar és Gosztivar koszvói területekhez csatolása volt. A macedón kormány a 2001-es események hatására terrorista szervezetnek nyilvánította az ONA-UCK-t és felkészült egy esetleges háborúra is. A háborús állapot kialakulása miatt macedón tömegek tüntettek az ONA-UCK ellen, albán üzleteket és egy dzsámit is felgyújtottak. Több, egymástól független harctér alakult ki, a legemlékezetesebb az Aracsinovói-összecsapás, de a macedón erők gyorsan megtisztították az érintett környékeket az albán támadóktól. Az ONA-UCK-t egyik albániai nagy párt sem támogatta, ennek folytán nem következhetett be a koszvóihoz hasonló helyzet. 2001. augusztus 13-án írták alá Ohridi Keretszerződés rögzítette a tágabban értelmezett albán nemzetiségi jogköröket és kulturális autonómiát.

IV. 1. Az Ohridi Keretszerződés

Az Ohridi Keretszerződés nagyon sok engedményt és jogot nyújt az albán kisebbségnek – többek között például az adminisztrációban, a törvénykezésben és az

igazságszolgáltatásban való reprezentáltság és az önkormányzati határok meghúzása nemzeti hovatartozás alapján. A nyelvi, önrendelkezési és kulturális különbségek mellett az egyik legnagyobb ellentét a két népcsoport között a vallási hovatartozás. A macedónok túlnyomó többsége pravoszláv keresztény, az albánok zöme pedig szunnita muzulmán. Ugyan Macedóniában a vallás nem tölt be annyira központi szerepet, mint például az arab és iszlám világban, de a 2012. januárban kitört konfliktus kihatott rá. Az incidens a januárban Vevcsani falujában megrendezett éves karnevál után következett be. A sok ezer turistát odavonzó álarcos, kosztümös felvonuláson több macedón fiatal fekete burkában vonult fel és a Koránra tett tiszteletlen megjegyzéseket. A karneválon gyakran szatirikus és provokatív jelmezbe öltözött emberek is vannak. A muzulmán lakosság körében dühöt váltott ki a macedón felvonulók tette, ezért január 30-án felgyújtották a Sztruga városa mellett lévő Szent Nikola templomot. A tűzoltók gyors beavatkozásának köszönhetően nem sérültek meg a páratlan értékkel bíró ikonok, ugyanakkor a templom tetőgerendái megégték. A sztrugai városháza előtt lévő zászlótartó oszlopról ismeretlenek leszedték a macedón nemzeti lobogót és helyette felhúzták egyszínű, zöld iszlám zászlót. Muzulmán férfiak kövekkel támadtak meg egy Vevcsani felé tartó autóbust is és Labunista faluja mellett ismeretlenek ledöntöttek egy felállított keresztet.

Fotó: dr. Pápai Judit

A 2001 augusztusában aláírt Ohridi Keretszerződés a mai nemzetközi normák legfelső határán biztosítja a nemzeti kisebbségek egyéni és közösségi jogait.

A macedónok messzemenően eltúlzottnak tekintik, míg az albánok kevésnek értékelik a keretszerződésben rögzített jogokat. Végrehajtásának törvényhozási szakasza 2005 októberében lezárult. Macedónia az Ohridi Keretszerződés utáni politikai fejlődési szakaszba lépett, beépült a Macedón Köztársaság állami, politikai, társadalmi, fejlődésébe, jogalkotásába és napi gyakorlatába.

V. Az illegális migráció

A Belügyminisztérium osztályvezetője tájékoztatást adott az illegális migrációról.

A legtöbb illegális határátlépés Görögország felől történik, az okmány nélkül belépő személyeknél a személyazonosság megállapítása nehézséget okoz, ugyanis a diplomáciai képviselők hiánya megnehezíti Macedóniában a kapcsolatfelvételt.

V. 1. A Határőrség szervezeti felépítése

2005-ben a hadseregtől a rendőrség vette át a határőrizetet, a zöld határt is.

A Határrendőrség jelenleg 1950 főből áll. 4 regionális központot hoztak létre, melyek felépítése a Belügyminisztériumhoz hasonló.

2004-ben alakult a **Déli Regionális Központ** - Bitola (a görög határért felel)

Keleti Regionális Központ - (Bulgária határ)

Északi Regionális Központ – Szkopje (Szerbia, Koszovó)

Nyugati Regionális Központ – Ohrid (Albánia)

Két nemzetközi reptérrel rendelkezik az ország, az egyik Szkopjében a másik Ohridban található. Nem Schengeni határ, de az elvek megfelelnek a schengeni követelményeknek. A **Frontex**-szel közösen oktatásokat szerveznek a munkatársaknak. Mind központi, mind regionális szinten van bűnözés megelőzéssel kapcsolatos oktatás.

V. 2. Ohrid, Határórség Nyugati Regionális Központ

A **Központ vezetője** elmondta, hogy a vízumliberalizáció óta a legnagyobb feladatot egységüknek a szervezett bűnözés adja. Macedónia tranzit ország jellege nem csupán a görög határtól, de Görögország felé is jelentős. Regionális szinten három részleg működik:

- az idegenrendészetért,
- az illegális migrációért és
- a visszafogadásért felelős osztályok.

Az **Ohridi Regionális Központ** - mely 2006-ban alakult - felügyelőségeket foglal magában, ez a helyszín nagyjából az albán határért felelős.

A kezdeti lépések után 2007. és 2009. között az volt a jellemző, hogy nagyszámú albán állampolgár érkezett Macedóniába, 3.000 fő évente, akik tranzit országnak tekintették az államot és Görögországba vagy más EU-s országba távoztak. Kis számban akadtak olyan külföldiek, akik célja az volt, hogy a feketepiacon munkát vállaljanak. A nyomozók úgy érezték, hogy a kezdeti időszakban ennek a „járulékos” jelenségeknek a kezelése nagy gondot okozott - értették ez alatt az emberkereskedelmet, a szervezett bűnözést -, azonban a macedón Btk. szigorításával és az erőforrások megerősítésével javult a helyzet, jelenleg sokkal sikeresebbek a bűnügyek felkutatása terén.

A 2011. évtől (vízumliberalizáció, Albánia belépett a NATO-ba) **csökkent az illegális migráció, de új jelenségeként szembesülnek a hamis okmányok igen nagy számával.** Jellemzően koszovói polgárok használják ezeket a dokumentumokat, mert a fiatal állam útiokmányait nem fogadják el bárhol Európában. Koszovóból elsőként Macedónia, majd Albánia, végül az EU felé tartanak, vagy az ohridi reptéren kísérlük meg a hamis útleveél felhasználását.

Fotó: Pápai Judit

Ha a határőrség munkatársai elfognak valakit, elsőként ellenőrzik, hogy jogi vagy orvosi segítségre nincs-e szüksége. Lehetőséget biztosítanak arra, hogy a családtagokkal a kapcsolatot felvegye.

Ha 24 órán belül a személyazonosság megállapítható, akkor szabálysértési bíróságra kerül az illető, ahol tiltott határátlépésért akár 500 EUR büntetésre is ítélik. Érdeklődtünk, hogy ez vajon nem behajthatatlan szankció-e, melyre azt a választ kaptuk, hogy ezt ők is érzékelik és ezért a bíró gyakran megrovást ítél vagy csupán a perköltség megtérítésére kötelezi a külföldit.

Szervezett bűnözői csoportok esetében természetesen a bűncselekmény súlyához mérten akár büntetőbírósági felelősségre vonás is előfordulhat. A leggyakoribb a drogcsempészet, prostitúció elősegítése, jövedéki adós termékek csempészete.

A Macedóniával szomszédos országok esetében a személyazonosság megállapítása nem nehéz, velük jó az együttműködés is.

Amennyiben 24 órán belül nem sikerül kideríteni, hogy milyen külföldről van szó és az is kétséges, hogy honnan érkezett, akkor az érintett nyitott befogadó állomásra kerül.

Az illegális migránsok gyakorlatilag mindannyian a zöldhatáron keresztül érkeznek, gyakran mélységi ellenőrzés során fogják el őket, ez utóbbi olcsóbb is és a „bejártott” útvonalakat a határőrök már ismerik. Egybehangzó tapasztalat, hogy ezen a határterületen a gazdasági migránsok kevésbé jelentenek kihívást, mint a szervezett bűnözés.

V. 3. Bitola, Határország Déli Regionális Központ

A Központ munkatársai kiemelték, hogy a gergiliei határátkelőn jellemző az afgán migránsok jelentősebb számban való átkelése, de pontos adatokkal nem tudtak szolgálni.

Megerősítették a nyugati egységen dolgozó kollégáik információit, miszerint 24 órán belül kell beazonosítani a külföldit, mert ezután befogadó állomásra kerül és innen rendszerint ismeretlen helyre távoznak a külföldiek.

Az illegális migráns személyeket csak akkor tudják visszaadni Görögországba, ha **bizonyíthatóan** Görögországból jött - például szállodafoglalása van – egyéb esetben a Görögország nem fogadja vissza őket. Kérdésünkre a nyomozók előadták, hogy nincs információjuk arról, hogy mi történik Görögországban, mi lesz a visszaadott külföldi sorsa.

Több embernél találtak egyszerűsített vázrajzokat, útvonal-leírásokat Magyarország és Ausztria felé, valószínűleg az embercsempészekről származnak ezek a rajzok.

Jellegzetes hullámok vannak időszakosan: télen sokkal kevesebben jönnek pénz és okmányok nélkül, nyáron érthető okokból több a munkája a határőröknek.

Menedékjogot kérő migráns 2012-ben 93, 2013-ban pedig 223 személy érkezett. A menedékjogot kérők többsége gyakran nem várja be az eljárás befejeződését, megszöknek a befogadó táborokból, így nincs lehetőség a menedékjogi eljárások lefolytatására.

A visszatéréssel kapcsolatosan **24 bilaterális szerződést** kötöttek, ezek a szerződések olyan macedón állampolgárokról és olyan személyekre vonatkoznak, akik Macedóniából jutottak az Európai Unió országaiba, valamint a volt Jugoszláv

Köztársaság állampolgáira, illetve azon személyekre, akik 1991. előtt Macedónia területén tartózkodtak.

A visszatérítés kérdésében a Belügyminisztériumok tárgyalnak egymással.

VI. A menekültügyi eljárás

A **Belügyminisztérium államtitkára** elmondta, hogy a menedékjog jogosságát megállapító folyamat összhangban áll a nemzetközi egyezményekkel.

A menekültügyi eljárásban **6 hónapon** belül kell megszületnie az **érdemi közigazgatási határozatnak**, amely ellen megnyílik a bírósági út, a **felülvizsgálatot első fokon a közigazgatási bíróság, másodfokon a közigazgatási fellebbviteli bíróság végzi**. Igaz, a kérelmezők szinte kivétel nélkül elhagyják a befogadó állomást az érdemi határozat meghozatala előtt, ezért eddig egyetlen – afgán - kérelmező részesült nemzetközi (kiegészítő) védelemben, amely 1 évre szól. Az esetek 99 %-ában leállnak az eljárások.

Kiegészítő védelmet élvezők jelenleg összesen mintegy 670-en élnek Macedóniában, ők koszovói RAE közösséghez tartozó emberek.

A kiegészítő védelem ideje 1 év, utána újra vizsgálják.

Az Európai Unió tagállamait a macedón menekültügyi hatóság biztonságos harmadik országnak tekinti.

A menedékkérők száma folyamatosan növekszik: 2009-ben 88, 2010-ben 156, 2011-ben 178, 2012-ben 527, 2013. január-márciusban: 335 fő.

A legtöbb **Szíriából, Afganisztánból, Pakisztánból, Szomáliából, Maliból** és más afrikai országokból érkeznek.

Vizbegovóban működik egy kb. 150 fő elhelyezésére alkalmas, nyitott befogadó állomás, amely a Munkaügyi és Szociálpolitikai Minisztérium igazgatása alá tartozik. A táborból folyamatosan eltűnnek az emberek, nem várják meg az eljárás végét.

VI. 1. A személyazonosítási eljárás

Ha az illető személyről kiderül, hogy illegális migráns, a személyazonosítási eljárás a következő lépés. Ez jelenti a legnagyobb problémát. A legtöbb illegális migráns okmány nélkül jön és elhúzzák az eljárást és a nyitott befogadó állomásokról eltűnnek. A személyazonosításhoz az Interpol segítségét is igénybe veszik.

Az idegenrendészeti törvény szerint, ha határidőre nem sikerül megállapítani a személyazonosságát, akkor readmissziós táborban helyezik el a személyt és folytatódik a személyazonosság megállapítása.

A readmisszió során visszaküldik Görögországba, onnan érkezik a legtöbb illegális migráns. **Csak azokat fogadja vissza Görögország, akiket a határon fognak el.**

Most szerveződik a **Frontex égisze alatt egy macedón-szerb-magyar-osztrák** együttműködés a migráció területén, a cél az illegális migráció visszaszorítása.

VI. 2. A vízumliberalizáció

A vízumliberalizációt követő ellenőrzési mechanizmus a nyugat-balkáni országok számára 2012. augusztusában a **Bizottság** közzétette a Macedónia (Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság), Montenegró, Szerbia, Albánia és Bosznia-Hercegovina tekintetében bevezetett **vízumliberalizációt követő ellenőrzésről szóló harmadik jelentését**, amelyben megjelölte a legutóbbi tevékenységeket, és további lépéseket javasolt. A Szerbiából és Macedóniából érkező menedékkérők száma 2012 első felében csökkenést mutatott 2011 ugyanazon időszakához képest (2011 májusát 2012 májusával összehasonlítva Szerbia esetében -13%, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság esetében -48% a mutató), viszont jelentősen nőtt az Albániából (+725%), Bosznia-Hercegovinából (+14%) és Montenegróból (+77%) érkező menedékkérők száma.⁷ A legtöbb menedékkérelmek megalapozatlannak bizonyul, és a menedékkérelmek elfogadási aránya továbbra is nagyon alacsony.

A fő célországok továbbra is Belgium, Németország, Luxemburg és Svédország.

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0686:FIN:HU:PDF>

VII. Az ország kétoldalú és regionális kapcsolatai

A **védelmi és biztonsági együttműködés** terén az ország kétoldalú és regionális kezdeményezésekben vesz részt. A **bel- és igazságügy** terén az Albániával, Szerbiával, Koszovóval és Bulgáriával folytatott határigazgatási együttműködést; a rendőrségi és vámügyi együttműködést szolgáló meglévő vagy tervezett „közös kapcsolatfelvételi központok”; rendszeres „kevert” határőrzékek Albániával, Szerbiával, Koszovóval és Bulgáriával, közös határellenőrzések a szerb hatóságokkal, rendőrségi együttműködésről szóló megállapodások Horvátországgal, Montenegróval és Szerbiával, együttműködés Koszovóval – a regionális kötelezettségek mellett. A Montenegróval a polgárok kölcsönös utazásáról kötött megállapodás 2012 decemberében lépett hatályba, mely az Albániával és Szerbiával kötött megállapodásokhoz hasonlóan lehetővé teszi a polgárok számára, hogy biometrikus személyazonosító dokumentumokkal szabadon utazhassanak ezekbe az országokba.⁸

VIII. A Macedón igazságszolgáltatási rendszer

A **Macedón Bírói Tanács** helyettes vezetője elmondta, hogy a végrehajtási reformok részét képezte a Bírói Tanács létrehozatala, működését 2010-ben újraszabályozták. E szerv önálló és független intézményként működik, melynek elsődleges feladata a bíróságok függetlenségének és önállóságának a garantálása. A Tanács 15 tagból áll, melyből 8 főt az egyes bíróságok választanak a saját tagjaikból, 3 tag kisebbségi csoportokat képvisel, további 3 személyt pedig a parlament választ. A Tanács 2 tagjára – mely tagokból az egyiknek kisebbségi csoportból kell származnia – a Macedón állam elnöke tesz javaslatot, személyüket pedig a parlament hagyja jóvá. A Tanács tagjai közé tartozik továbbá a Legfelsőbb Bíróság elnöke és az igazságügy miniszter is. A Tanácsnak nem lehet elnöke az Igazságügyi Miniszter és a Legfelsőbb Bíróság Elnöke.

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0205:REV1:HU:HTML>

A tagok megbízatása 6 évre szól, egy alkalommal pedig újraválaszthatók. A Tanácsot az elnök vezeti, akit a tagok maguk közül 2 évre választanak titkos szavazással.

A Tanács kinevezi és felmenti a bírákat, valamint a bírósági elnököket; kinevezi és megszünteti a megbízatását az esküdteknek; értékeli a bírák munkáját; dönt a fegyelmi eljárások ügyében; dönt a bíró tartós alkalmatlanság miatti felmentéséről; dönt a bírák mentelmi jogáról; dönt a bírák őrizetbe vételéről; javaslatot tesz az Alkotmánybíróság 2 tagjának személyére; felülvizsgálja a Legfelsőbb Bíróság által egyes törvények alkalmazásáról kiadott jelentéseket; dönt az adott bírói funkció ideiglenes ellátásáról; meghatározza az adott bíróságon szükséges létszámot; felülvizsgálja és értékeli a bírósági jelentéseket; gondoskodik a bírák és bíróságok társadalmi tekintélyének kialakításáról és megtartásáról; eljár a bírákat érintő panaszokkal kapcsolatban; a saját tevékenységéről pedig jelentést ad be a parlament felé.

A Tanács tagjai egyaránt elsődlegesnek tartották a transzparencia érvényesülését. Mindezek okán a Tanács ülései nyilvánosak, az állampolgárok felől érkező panaszok kivizsgálására irányuló üléseket a televízió is közvetíti.

Macedóniában 27 elsőfokú bíróság működik. Az elsőfokú bíróságok két szinten különböznek egymástól. Egyrészt létezik 15 úgynevezett alapfokú bíróság, melyeknek az 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények, valamint az ötvenezer euróig terjedő vagyoni perek tartoznak a hatáskörébe. Az ezt meghaladó büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmények, és az ötvenezer eurót meghaladó vagyoni perek az úgynevezett bővített jogkörű elsőfokú bíróságokhoz tartoznak, melyekből 12 működik az országban. Az elsőfokú bíróságokon kívül a bírósági struktúra részét képezi 4 fellebbviteli bíróság, a közigazgatási bíróság, és a közigazgatási fellebbviteli bíróság valamint a Legfelsőbb Bíróság.

Az Alkotmánybíróság nem része a bírósági rendszernek.

Kifejezetten az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke betartása, és betartatása okán, azaz az egyén ügyének ésszerű határidőn belül történő eldöntéséhez való jog érvényesülése érdekében a Legfelsőbb Bíróságon létrehoztak egy részleget, amelyhez bármely állampolgár beadvánnyal fordulhat. A részleg vizsgálat alá vonja a

bejelentett ügyet, és amennyiben megállapítja az eljárás indokolatlan elhúzódását, utasítja az adott bíróságot az ügy meghatározott időkeretben történő lezárására.

Az egyes bírák leterheltségére vonatkozóan kifejtették, hogy **Macedóniában összesen 675 bíró van, azaz 100.000 lakosra kb. 35 bíró jut**, amely meghaladja az uniós átlagot (22 bíró/100.000 lakos).

A Tanács havi bontásban vizsgálja az ügyek lezárását, mely vizsgálatra úgynevezett mérőszámokat dolgoztak ki. A mérőszámok tükrözik az ügyek összetettségét, így figyelemmel vannak például a perben érintett személyek számára, az ügy jellegére. Évente a lezárt ügyekre vonatkozó mérőszámok (pontozás) alapján értékelik a bírákat.

Összességében a Tanács alelnöke hangsúlyozta, hogy csökkent a bírósági perek száma, köszönhetően különösen annak, hogy a hagyatéki ügyekben, és a fizetési meghagyások kapcsán már nem a bíróságok, hanem a közjegyzők járnak el. Az egyes bírák leterheltségével kapcsolatban pontos számadatokat nem tudtak rendelkezésre bocsátani, annyi azonban előadásra került, hogy a kisebb, 4-5 bíróval rendelkező bíróságokon kb. 250 ügy van folyamatban.

VIII. Jogállamiság és alapvető jogok

Az igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságát illetően a bíróságok valamennyi szinten pozitív ügylezárási arányt mutattak fel 2012-ben, ami azt jelenti, hogy a többségük fel tudta dolgozni a hozzájuk beérkezett eseteket, vagy annál többet is. Decemberben 6 további igazságszolgáltatási álláshelyet töltöttek be a legfelsőbb bíróságon és a közigazgatási bíróságon, ami javította ügykezelési képességüket. Ugyanakkor még nem dolgoztak ki hosszabb távú stratégiát a humán-erőforrásoknak az igazságszolgáltatási rendszerben való megfelelő elosztására. Folyamatban van egy új, igazságszolgáltatási statisztikai szoftver tesztelése, mely kiegészíti a már létező automatizált ügyviteli rendszert, és várhatóan 2013 júniusában kerül bevezetésre.

A szervezett bűnözéssel és korrupciós ügyekkel foglalkozó ügyészségi hivatal kapacitását három új ügyész felvételével erősítették, amivel betöltötték mind a 13 álláshelyet. Költségvetési forrásokat biztosítottak további 7 államügyész és 16 bírósági alkalmazott kinevezésére annak érdekében, hogy teljesíthessék a büntetőeljárásról szóló új törvény szerinti kötelezettségeket.

Az igazságszolgáltatás minőségét és függetlenségét illetően a bírósági törvény módosításainak hatálybalépését követően 2013 januárjától az összes újonnan kinevezett elsőfokú bírót az akadémiát végzett személyek közül kell kiválasztani, megerősítve ezáltal a professzionalizmus elvét és az érdemeken alapuló felvételt. Eddig 2009 januárja óta a bírói és ügyészi akadémián végzett 80 pályázóból 61-et vettek fel bírónak és ügyésznek.⁹

A **Bizottság jelentésében megállapította**, hogy a bírók menesztésére és a fegyelmi eljárásokra vonatkozó jelenlegi jogszabályt pontosítani és kiszámíthatóbbá kell tenni, és biztosítani kell, hogy a bírói tanács azt arányosan alkalmazza. A korrupció megelőzését illetően, az összeférhetlenségi nyilatkozatoknak a korrupció megelőzésére létrehozott állami bizottság általi szisztematikus ellenőrzését célzó jogszabályi keret 2012. évi módosítását követően 483 nyilatkozatot ellenőriztek, melyek parlamenti képviselőktől, miniszterektől, miniszterhelyettesektől, valamint a parlament által megválasztott vagy kinevezett tisztviselőktől érkeztek. Számos összeférhetlenségi esetet azonosítottak és számos konfliktust oldottak meg. Az ellenőrzés során 123 esetben állapították meg, hogy a tisztviselők nem nyújtottak be nyilatkozatot, 2013. elején szabálysértés miatt 26 esetben indítottak eljárást. 2012 novemberében fogadták el a politikai pártok finanszírozásáról szóló törvény módosításait a felügyeleti rendszer erősítése érdekében, a végrehajtás javítása terén azonban még nem érzékelhetők gyakorlati eredmények. Jelenleg állítják össze a vizsgálatok, a vádemelések, a bűnösség megállapítása és ítéletek (ideértve a magas szintű korrupciós ügyek terén hozott ítéleteket is) összefoglalását, valamint az utóbbi

⁹ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0205:FIN:HU:HTML_COM/2013/0205](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0205:FIN:HU:HTML_COM/2013/0205_final)
final

években szabálysértés miatt kiszabott bírságokra, adóbírságokra és fegyelmi szankciókra vonatkozó adatokat tartalmazó teljes áttekintést. Ennek keretében különböző szervek működnek együtt, pl. a rendőrség, a pénzügyőrség, a vámigazgatás, a költségvetési bevételek hivatala, az államügyészség és a bíróságok, valamint a korrupció megelőzésére létrehozott állami bizottság.

IX. IOM Macedónia

A szervezet vezetője és munkatársai részletes tájékoztatást adtak az 1999-ben létrejött szervezetük tevékenységéről. **A hivatal kizárólag az önkéntes visszatérőkkel foglalkozik.** A visszatérés leggyakoribb oka: nem várják meg az eljárás végét vagy elutasított menedékkérők. Az országba érkező illegális migrációban résztvevőket is támogatják, de az a jellemző, hogy nem várják meg az eljárás végét és továbbmennek Európa más országaiba. Belgium, Svájc, Németország és Magyarország a fő úti célok.

2003. és 2012. között 985-1000 fő tért vissza. 2013-ban áprilisig 79 fő visszatérő volt. Magyarországról 16 fő macedón állampolgár visszatérését segítették. Ők kifejezetten kérték az IOM segítségét.

A folyamat:

- Először nyilatkozni kell a visszatérőnek az önkéntes visszatérés szándékáról.
- Az adott ország IOM képviselője felveszi a kapcsolatot a macedón irodával. Probléma, hogy sokan nem rendelkeznek okmányokkal. Az azonosítást minden esetben a Belügyminisztérium végzi.
- Az IOM szorosan együttműködik a Munkaügyi és Szociális Minisztériummal és a BM-mel.

A segítség időtartama 1 hónaptól 7 hónapig terjedhet, a 18 éven aluli személyek esetében családértékelés keretében történik a visszatérés elősegítése. Hangsúlyozta, hogy a visszatérő személyek nem kerülhetnek privilegizált helyzetbe az otthon élőkkel

szemben. A visszatérőket továbbképzéssel, átképzéssel segítik, valamint biztosítják átmeneti elhelyezésüket, tartós esetben szociális intézményben való elhelyezést is. Regisztrálás után hozzáférnek a szociális szolgáltatásokhoz. Tb-t és eü biztosítást minden állampolgárnak kell fizetnie. Jelenleg az egészségügyi ellátás megfelelő, a krónikus betegségek ellátása megoldott.

X. ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) Macedóniai Képviselet

1999-ben Koszovóból 360.000 ember menekült el. Jó kapcsolatot tartanak fenn a Macedón hatóságokkal. 2003-ban Menekültekre vonatkozó törvényt fogadtak el. A törvényi szabály alapján lehetséges :

- elismert menekült – az 1951 évi Genfi Konvenció alapján
- kiegészítő védelemben részesülhet – az EU direktíva alapján
- ideiglenes védelem biztosítása lehetséges.

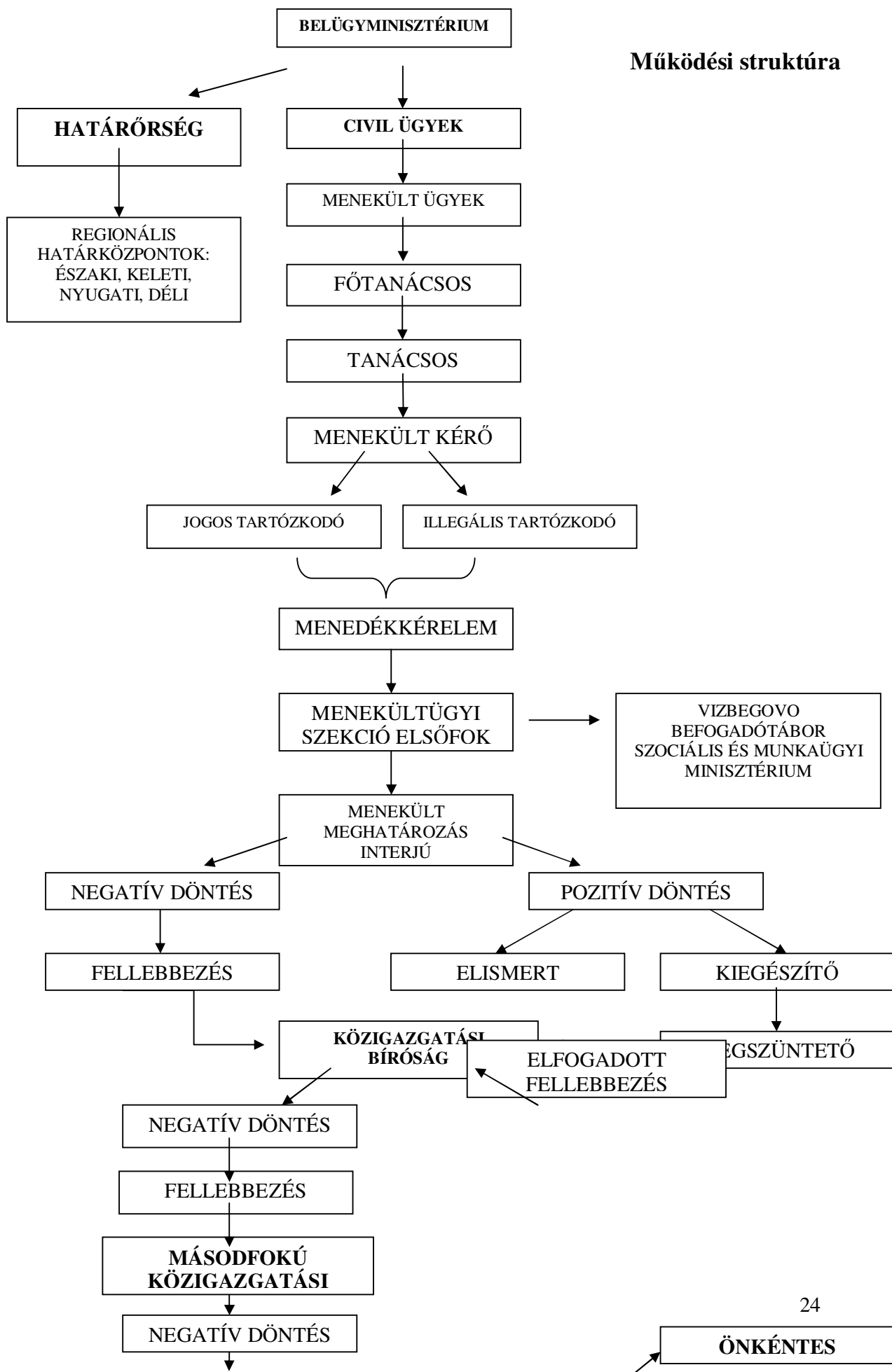
XI. Az Európai Előrehaladási beszámoló 2012 (Country Progress on Asylum 2012)

A beszámoló megállapítása szerint 2011-hez képest nagyon kismértékben javult a menedékkérők szociális és egészségügyi ellátáshoz való hozzáférése.

A menedékjogi eljárások során a tolmácsolás komoly problémákat okoz, az eljárás lassú és nem kielégítő. A Belügyminisztérium igen alacsony kapacitásokkal dolgozik ezekben a kérdésekben. A bíróságok az eljárást formai szempontok és nem tartalmiak szerint bírálják el.

A menekültügy macedóniai helyzetét illetően azt az összefoglaló következtetést vonták le, hogy a jogalkotási és szervezeti keretek ugyan megfelelőnek minősíthetők, de a jogszabályok végrehajtása, érvényesülése terén még van mit javítani. A személyazonosító okmányok kiadásában nem történt előrelépés.

Működési struktúra

Törökország

I. Általános háttér

Törökország kisebb része Európában, nagyobb része Ázsia dél-nyugati részén fekszik, lakossága 72 millió fő. Északról Grúzia, Örményország és Irán, délről Irak és Szíria, nyugatról az Égei-tenger szigetei, Görögország és Bulgária határolja. A lakosság 99,8%-a iszlám vallású. Legtöbbjük a vallás szunnita ágához tartozik, de jelentős az alevi (síita) muszlimok száma is.¹⁰

Kisebb számban jelen vannak: ortodox (görög keleti), örmény ortodox, izraelita, római katolikus és protestáns csoportok is. Törökország lakosságának többsége, kb. 80%-a török etnikumú.

Fotó: Pápai Judit

Az országban – főleg a keleti területeken - található legjelentősebb lélekszámú kisebbség a kurdoké, akik a népességnek körülbelül 20%-át teszik ki. Törökország

¹⁰ http://elib.kkf.hu/edip/D_14903.pdf

földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően a migránsok számára az egyik fő „belépési pont” Európába. Számptalan embercsempész útvonal is keresztezi az országot.

Törökország 1923. október 29. óta köztársaság¹¹. Politikai rendszerének alapjai Musztafa Kemal Atatürk irányítása alatt az 1920-as és 30-as években szilárdultak meg. Atatürk hivatalba lépésekor egy sor radikális reformot kezdeményezett az ország politikai, társadalmi és gazdasági életében, melyek célja Törökország gyors átalakítása volt.¹²

Fotó: dr. Németh Zoltán

Mustafa Kemal a Török Köztársaság alapját hat alapelvben fogalmazta meg, amelyekkel nemzetét megreformálta:

- szekularizmus, az állam és a vallás kettéválasztása, a vallás teljes kiirtása a közéletből
- republikanizmus, az Oszmán Birodalom szultanátusával szemben a köztársasági rendszer bevezetése
- etatizmus, az állam határozott szerepet tölt be a gazdaság irányításában
- popularizmus, a nemzeti érzelmek megerősítése,

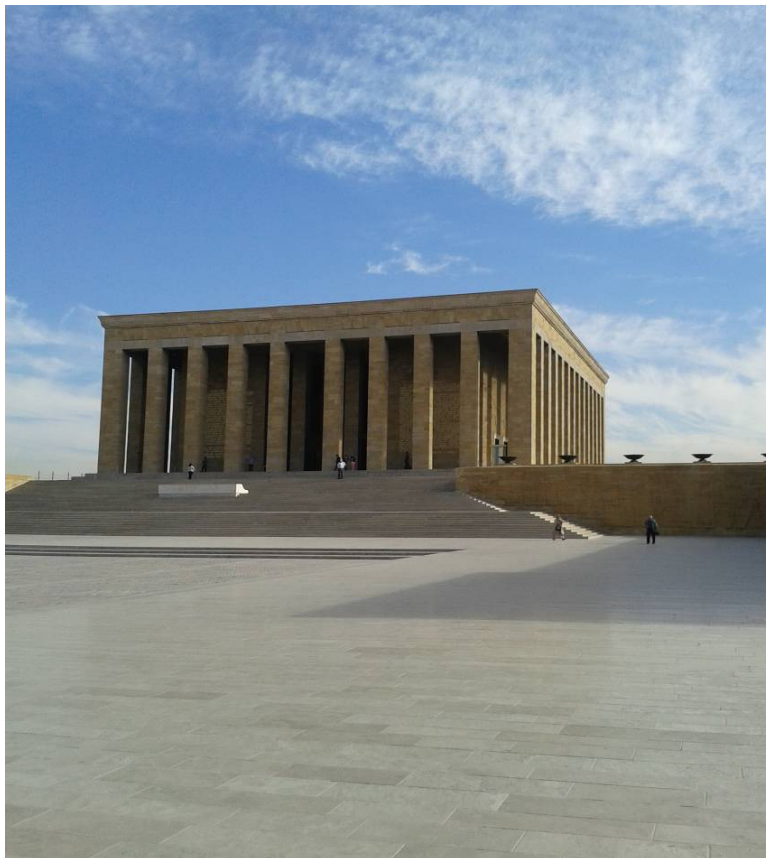
¹¹ <http://tedeinturkey.wordpress.com/2012/10/29/oktober-29-a-koztarsasag-napja-torokorszagban/>

¹² http://elib.kkf.hu/edip/D_15184.pdf

- forradalmiság (reformizmus), a reformprogramban előírt változtatások megvalósítása az állam irányításával
- nacionalizmus, új nemzettudat kialakítása¹³

Az ország erősítette a II. világháború után a nyugati világhoz való közeledést. Törökország 1949 óta tagja az Európa Tanácsnak

Az 1982. évi alkotmány demokratikus, világi, parlamentáris kormányformát ír elő, erős elnöki hatalommal és független bíróságokkal. Biztosítja a nemzetközileg elismert emberi jogokat, amelyeket vészhelyzetben korlátozni lehet, és nem lehet őket az állam egységének megsértésére vagy nem-szekuláris nem-demokratikus kormány létrehozására felhasználni.

Fotó:dr. Pápai Judit

¹³ http://elib.kkf.hu/edip/D_14995.pdf

Törökország minden fontos európai szervezetnek tagja lett és több mint három évtizede küzd az Európai Unió tagságért. 2004-ben az Európai Bizottság ajánlása szerint Törökország megfelelően teljesítette a csatlakozási tárgyalások megkezdéséhez szükséges feltételeket. Miután az Európai Tanács jóváhagyta a Bizottság ajánlását, 2005. október 3-án megkezdődtek a hivatalos csatlakozási tárgyalások.¹⁴

I. 1.A koppenhágai kritériumok

A koppenhágai kritériumok szerint Törökországnak is meg kell felelnie a következő négy csatlakozási feltételnek:

Az első a politikai kritérium, mely magában foglalja egy demokratikus és jogállami rend fenntartását, ahol tiszteletben tartják az emberi és a kisebbségi jogokat. A második csoportot a gazdasági kritériumok képviselik, a harmadik feltétel a közösségi jog alkalmazása, és végül az EU-nak is képesnek kell lennie új tagok befogadására.

Mindig is vita tárgyát képezte, hogy Törökország Európához tartozik-e, az EU-csatlakozás lehetőségének felmerülésével pedig a téma ismét aktuálissá vált. Sok kifogás merül fel a tagság ellen: a muszlim vallás miatti nagy kulturális különbségek, a nagyszámú, egyre növekvő és szegény népesség egyrészt a többi tagállamtól forrásokat vonna el, másrészt pedig jelentős beleszólást biztosítana a döntéshozatalba, harmadrészt pedig a nyugati országok tartanak a török munkaerő-beáramlástól. További kritikaként hozzák fel Törökország ellen az emberi jogok helyzetét.

¹⁴ http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/B8BC8AE7-DA3B-4C2C-89A3-E6F2D16D9A3B/0/et_2008_05.pdf

Fotó: dr. Németh Zoltán

A 2005 októberében megnyílt csatlakozási tárgyalások a spanyol elnökséget követően megtorpantak, azóta egyetlen fejezet sem nyílt meg. Eddig 13 fejezet megnyitására, s ezek közül egy lezárására került sor.

2006 decembere óta az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyve diszkriminációmentes teljesítésének hiánya (közvetve a Ciprusi Köztársaság elismerésének hiánya) miatt 8 fejezetet nem lehet megnyitni, valamint a fejezet lezárásokra nem kerülhet sor. További fejezeteket blokkol Ciprus és Franciaország.

A magyar-török kétoldalú kapcsolatok rendkívül jók, alapvető politikai és gazdasági érdekünk ennek fenntartása, erősítése. Magyarország következetesen támogatja a török integráció ügyét.

Törökországból eddig kb. 3 millió polgára vándorolt Nyugat Európába, elsősorban Németországba. Jellemző adat, hogy a német szövetségi gyűlésnek 12 török tagja van.

A Török Ügyvédi Kamarák Uniójától -Türkiye Barolar Birliği - kapott tájékoztatás szerint az országon belüli, kelet-nyugati irányú belső migráció is jelentős. Ennek hátterében a keleten lakó közösségekben igen jelentős mintegy 2,4%-os a népszaporulat, az erős terror fenyegetettség és a növekvő szegénység áll. A keleti és a nyugati országrészekben lényegesen eltérő a gazdasági helyzet.

Fotó: dr. Németh Zoltán

II. A török gazdasági helyzet

A török kormány 2013-ra összesen 4 százalékos GDP-növekedést vár. Mehmet Simsek pénzügyminiszter szerint Törökország teljesíti ezt a célt, az erős bankszektor, a kormányzati pénzpolitika és a lakosság stabil anyagi helyzete miatt.

A török gazdaság növekedése 2012-ben 2,6 százalékra lassult, de a Nemzetközi Valutaalap (IMF) számításai szerint idén 3,5 százalékkal, jövőre 3,75 százalékkal nőhet a GDP. **A török GDP nagyjából Svájc vagy Hollandia GDP-jével van azonos szinten.** A korábbi számítások azonban még nem tartalmazzák az elmúlt másfél héten lezajlott kormányellenes tüntetések hatásait. A zavargások miatt megingott a befektetői bizalom, júniusban 10 százalékkal esett a török tőzsde részvényindexe, a török líra pedig hat százalékot veszített értékéből a dollárral szemben. Növekedtek viszont a befektetők által elvárt hozamok a török állampapíroknál. A tízéves lejáratú kötvények hozama a korábbi 6,2 százalékról 7,3 százalékra nőtt. Az elemzők szerint a legnagyobb veszély a török növekedésre, hogy tovább folytatódnak a tüntetések, ezért elbizonytalanodnak a külföldi befektetők, és megszűnik a külföldi tőke beáramlása.

Törökország vonzereje a fejlődő piacokon az ország stabilitása volt, de most éppen ez kérdőjeleződik meg.¹⁵

III. A török igazságszolgáltatási rendszer

Az **Igazságügyi Minisztériumtól** kapott tájékoztatás szerint a török igazságszolgáltatási rendszerben a **speciális bíróságok** száma jelentős.

A polgári ügyszakban külön kereskedelmi, tengerészeti, munkaügyi, ingatlanügyi, fogyasztóvédelmi, szellemi tulajdon védelmi, családjogi bíróság van.

A katonai bíróság önálló szervezet. Az **IHD** emberi jogi szervezet tájékoztatása szerint előfordul, hogy a civil bíróság előtt megindult ügyet átteszik a katonai bíróságra. A török emberi jogi szervezetek küzdenek a különállóság megszüntetéséért.

Az úgynevezett **egyet nem értési bíróságok** döntenek a bíróságok közötti hatásköri és illetékességi összeütközésekről.

A bíróságok központi igazgatását ellátó, 2010-ben létrehozott **Bírák és Ügyészek Főtanácsa** (HCJP) dönt a bírák kinevezéséről, áthelyezéséről, a fegyelmi ügyekben, illetve az elbocsátásokról is. Ez a testület 22 tagú, ebből 16 tagot választanak a bírák és ügyészek közül, a testület elnöke pedig az igazságügy miniszter.

Az **Ügyvédi Kamarák Uniója** tájékoztatása szerint Törökországban kb. 80 ezer ügyvéd tevékenykedik, közülük kb. 30 ezer Isztambulban végzi a munkáját. Az ügyvédek egy év gyakorlat után szakvizsga nélkül végezhetnek ügyvédi munkát. A Kamarák Uniója jelenleg azon dolgozik, hogy csak vizsga teljesítése után végezhessenek ügyvédi tevékenységet.

Elmondásuk szerint 2013-ban tudomásuk szerint 43 ezer embert próbált átjutni illegálisan a határokon. Az illegális határátlépés bűncselekmény. Az elfogott illegális

¹⁵ http://hvg.hu/gazdasag/20130611_Novekedett_a_torok_GDP_MTI

határátlépők kb. két hónapra táborokba kerülnek. Mindenkinek joga van ügyvédet kérni, és az Ügyvédi Kamara dönt arról, hogy kinek jár ingyenes jogi képviselet.

Fotó: dr. Németh Zoltán

III. 1. Börtönviszonyok

Az Igazságügyi Minisztérium képviselőinek szervezésében megtekintettük a **Sincan-i büntetés-végrehajtási intézet fegyházát**, ahol a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték és a terrorizmus vádjával elítélteket őrzik.

A török büntetés-végrehajtási rendszer szerint a BV intézetek A-F kategóriába vannak sorolva, melyek közül az „F” jelenti a legszigorúbb fokozatot. Az általunk meglátogatott intézmény ebbe a kategóriába tartozott.

Ez a fegyház egy minta fegyház, 1-3 fős cellákkal. Az általános gyakorlattól eltérően - biztosítottak a munkavégzés (gitárkészítés, antenaszerelés) feltételeit, illetve a rekreációs foglalkozásokat (festés, mozaikkészítés). Jól felszerelt könyvtár is rendelkezésükre állt.

Ahogy később az **IHD** - Insan Haklari Dernegi - **emberi jogi szervezet** vezetőjének Öztürk Türkdogan előadásában elhangzott, a török börtönök általában túlszűfoltak (különösen a börtön, illetve fogházfokozat), gyakran fordul elő, hogy őrizetben, fogva lévő emberek eltűnnek, a hollétüket nem lehet később sem feltárni.

Az **IHD** adatai szerint 1980. és 2003. között 940 személy tűnt el a fogva tartása során. 400 személy holttestét megtalálták. Gyakran a politikai ellenfeleket köztörvényes bűncselekménnyel vádolják meg Törökországban. Több száz személyt tartanak nyilván eltűntként, akik az **IHD** vezetőjének elmondása szerint a börtönben bántalmazás miatt hunytak el, vagy egyéb módon nyomuk veszett.

Az **IHD** egyik munkatársa ellen is folyamatban van büntetőeljárás terrorizmus gyanúja miatt, még nem született ítélet az ügyében és már három éve fogva tartják.

Fotó: dr. Németh Zoltán

Az **IHD** emberi jogi szervezet vezetője rámutatott, hogy az ellenzékieket, másként gondolkodókat gyakran vádolják terrorszervezetben való részvétellel illetve terrorizmussal. Erre a cselekményre a büntető eljárásjog külön speciális szabályokat ír elő, például az előzetes letartóztatás időtartama ebben az esetben 5 év lehet, az általános 2+1 évvel szemben.

Ma is élő gyakorlat az ún. büntetlenség gyakorlata, miszerint a fegyveres erők tagjait az elkövetett emberi jogi jogsértések miatt nem ítélik el.

IV. Az emberi jogok tiszteletben tartása

Az emberi jogok tiszteletben tartása az EU-csatlakozás szempontjából vált döntő fontosságúvá Törökország számára¹⁶. Az Európai Tanács 2001 tavaszán határozta meg, hogy mely feladatokat kell teljesíteni annak érdekében, hogy Törökország megfeleljen a koppenhágai kritériumoknak.

Az emberi jogok területén rövid- és középtávú célokat tűztek ki, azok megvalósulását uniós megfigyelők folyamatosan ellenőrzik, és a Bizottságnak tesznek róla jelentést. A kormány elkötelezte magát a zéró tolerancia mellett a kínzást és megalázó bánásmódot illetően, valamint a vélemény-nyilvánítás és a gyülekezés szabadságának erősítése, a kényszervallatások megszüntetése, a halálbüntetés betiltása, a kisebbségi nyelvek használatának engedélyezése mellett.

IV. 1. A kínzás tilalma

Törökországban gyakorta alkalmazták a kínzást a vallomások kikényszerítésére.

A nemzetközi közösség a kínzást az emberi jogok megsértésének egyik legsúlyosabb esetének tekinti, így több nemzetközi egyezmény rendelkezik róla – az Európa Tanács 1950-es egyezménye az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről, 1966-ban elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, az ENSZ 1984-ben elfogadott kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni egyezménye, és az Európa Tanács 1987-es kínzás elleni egyezménye.

¹⁶ http://elib.kkf.hu/edip/D_14995.pdf

Törökország az EU csatlakozás érdekében elkötelezte magát a kínzás gyakorlatának megszüntetése mellett.¹⁷ Az Alkotmány kiköti, hogy „senkit sem szabad kínzásnak vagy megalázó bánásmódnak kitenni; senkit sem szabad olyan büntetés vagy bánásmód alá vetni, amely összeegyeztethetetlen az emberi méltósággal”. Ennek ellenére még mindig akadnak problémák a kínzás eltörlésével kapcsolatban. Törökországban évekig a kihallgatások és a fogva tartások során bevett eszközként alkalmazták a kínzást, melyek büntetlenek maradtak.

Az NGO-któl kapott - a **KAOS GL** az LMBT csoporthoz tartozók érdekvédelmi szervezete - a **KADER** nőjogi szervezet, valamint az **IHD** emberi jogi szervezetek tájékoztatása szerint csökkent a kínzásról tett jelentések száma és a súlyos esetekről történt beszámolók száma is, de az emberi jogi jogsértések továbbra is előfordulnak. A kínzások elkövetői gyakran megússzák a büntetést, mivel az ilyen tetteket dokumentáló orvosi jelentések gyakran pontatlanok és helytelenek. A helyzetet az is rontja, hogy bár a fogva tartás alatti kínzások száma csökkent, a fogva tartó központokon kívül is megjelent a kínzás alkalmazása, pl. demonstrációkon vagy a fogvatartottak szállítása alatt. Emberi jogi szervezetek olyan kínzási gyakorlatokról is beszámoltak, amelyek a testen nem hagynak látható nyomot.

A legnagyobb kihívást a reformok alkalmazása jelenti, sok újítást nem követnek olyan intézkedések, amelyek biztosítanák azok végrehajtását – a kínzások kivizsgálására például nincs elegendő, erre képezett orvos.

Az **IHD Török Emberjogi Egyesület** vezetője Öztürk Türkdogan beszámolt arról, hogy gyakran a politikai ellenfeleket köztörvényes bűncselekménnyel vádolják meg Törökországban. Több száz személyt tartanak eltűntként nyilván, akik véleményük szerint a börtönben bántalmazás miatt hunytak el, vagy egyéb módon nyomuk veszett. Egy munkatársuk ellen is folyamatban van terrorizmus gyanúja miatt eljárás, még nem született ítélet az ügyében, de már három éve fogva tartás alatt van.

¹⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:257E:0038:0049:HU:PDF>

V. A török menekültügyi rendszer

Törökország földrajzi korlátozással csatlakozott a menekültek helyzetére vonatkozó 1951-es Genfi Egyezményhez. Ennek értelmében kizárólag Európából - az Európa Tanács tagállamaiból - érkező menedékkérők esetében folytat le menedékjogi eljárást és a feltételek fennállása esetén csupán ilyen állampolgárokat ismer el menekültként. Tekintettel a földrajzi korlátozásra, két egymás mellett párhuzamosan folyó eljárás létezik az Európán kívüli menedékkérelmek elbírálására.

A török Belügyminisztérium az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság eljárásával párhuzamosan folyó eljárást végez, gyakran megerősítve a Főbiztosság döntését (a Belügyminisztérium eljárása formálisan itt arról szól, hogy „folyamodhat-e védelemért a külföldi egy másik országban”, azaz jogosult lehet-e – menekültként – áttelepítésre az ENSZ segítségével). Azok az ENSZ által menekültként elismert személyek, akik esetében a török hatóságok nem erősítették meg a döntést, nem kapnak az ország területéről kilépést biztosító engedélyt, így az egyetlen megoldás, a továbbtelepítés sem lehetséges számukra.

A **Török Belügyminisztérium Migrációs és Bevándorlási Igazgatóságán** - Icisleri Bakanligi, Göc İdaresi Genel Müdürlüğü - kaptunk tájékoztatást arról, hogy a civil jogvédő szervezetekkel, az Európai Unióval és az egyéb nemzetközi szervezetekkel való együttműködést követően **2013 áprilisában elfogadta a török parlament a 6458 számú törvénycsomagot** (Law on foreigners and international protection) melynek egy része már 2013-ban további részei **2014 áprilisában** lép életbe, és **a török migrációs rendszert építi fel új alapokon.**

Korábban nem volt egységes törvény a bevándorlásról, ezért összhangban az 1951-es egyezménnyel az Európai Unió ajánlásai alapján alakították ki a jogi alapokat. A földrajzi fenntartás rendszerét továbbra is alkalmazzák, azaz az Európából érkezett menekültek kaphatnak csak menekült státuszt, míg az EU-n kívülről érkezettek, csak ideiglenes státuszba kerülnek.

A törvény célja, hogy meghatározza a külföldiek belépésének, tartózkodásának és kilépésének valamint a nemzetközi védelem biztosításának az elvét és eljárási szabályait.

Az **új törvény 4. cikke már rögzíti a non-refoulement** elvét: *„senki nem küldhető vissza és nem utasítható ki olyan országba, valamint nem adható ki olyan országnak, ahol kínzásnak, továbbá embertelen, megalázó vagy kegyetlen büntetésnek, illetve bánásmódnak vetnék alá, vagy halálbüntetés fenyegetné”*.

2013 áprilisában kezdte meg működését a török Belügyminisztérium **Migrációs Igazgatósága**, az érdemi tevékenységüket 2014-ben kezdik meg.

A Migrációs Igazgatóság feladata lesz a **reguláris és irreguláris migráció** kezelése valamint **idegenrendészeti és menekültügyi feladatok**at is ellátnak. Regionális és helyi szinten 81 tartományban működnek majd, jelenleg 62 tartományban.

Az Igazgatóság vezetői kiemelték, hogy Törökország földrajzi elhelyezkedése és az erősödő gazdaság miatt fokozott migrációs nyomásnak van kitéve. Igen jelentős terheket ró a török menekültügyi szervezeti rendszerre az illegális migráció, mert Törökország a tranzit útvonala az Európai Unió gazdaságilag fejlettebb régióiba irányuló migrációnak, amely a keleti, déli határszakaszokon a legjelentősebb. A hivatal munkatársai szerint jelentős gondot okoz, hogy Törökország mintegy 8.000 km-es szárazföldi, valamint a szintén jelentős hosszúságú vízi határszakaszainak őrizete szinte megoldhatatlan.

Elmondásuk szerint évente kb. 100 ezer nemzetközi védelem iránti igény vizsgálata van folyamatban.

Az állományt ma már oktatják a meghallgatási technikák alkalmazására és szabály, hogy nőt csak nő hallgathat meg.

A határőrizeti rendszer megerősítéséhez további jelentős pénzügyi támogatás lenne szükséges.

V. 1. A szíriai menekültek helyzete

A **Migrációs Igazgatóság** adatai szerint a szíriai menekültek ideiglenes védelemben részesülnek, közülük 10 tartományban kb. 200.000 menekült él a határ melletti ideiglenes táborokban, ahol alapellátást biztosítanak a számukra.

További kb. 500.000 szíriai menekült a táboron kívül él bérelt lakásokban, saját költségükön. A menekültek pontos számát illetően csak becsléseket tudtak adni, a hosszú határvonalak ellenőrizhetetlensége és a kérelmet elő nem terjesztők regisztrációjának hiánya miatt.

Az ország kb. kétmilliárd dollárnak megfelelő összeget költött a szíriai menekültekre. Törökország eddig kisebb, határ menti fegyveres összecsapások miatt elrendelt lezárásoktól eltekintve nyitva tartotta kapuit a szíriai menekültek előtt.

A török hatóságok az országba illegális úton érkezők nagy részét a Belügyminisztérium alá tartozó ún. „**vendégházakban**” helyezik el, amely közigazgatási őrizetnek minősül. Az itt elhelyezett személyek konzultálhatnak ügyvéddel, az ügyvédi kamara dönti el, hogy kinek jár ingyenes jogi képviselet. A nyelvhasználat a kérelmező saját költségére biztosított, ha nincs pénze, akkor korlátozottan biztosított.

A török hatóságok engedélyezik az **UNHCR**-ral való kapcsolatfelvételt.

Jelenleg a **Török Országos Rendőr-főkapitányság, Külföldiek és Menekült Ügyek Főosztálya** foglalkozik a migrációval, mely hatáskörét 2014-ben adja át a Migrációs Igazgatóságnak. A vízum és tartózkodási engedélyek is ehhez a főosztályhoz tartoznak. A kitoloncolásról a Belügyminisztérium Migrációs Osztálya dönt, amely ellen van helye bírósági felülvizsgálatnak. Létezik a Magyarországon is alkalmazott menekültügyi (idegenrendészeti) őrizet, ekkor az őrizeteket az ún. kitoloncolási

centrumokban őrzik három, maximum hat hónapig, az őrizet időtartamát havonta felülvizsgálják. A kitoloncolás előtt menedékkérelmet adhatnak be, melyet 48 órán belül felülvizsgálják.

Ma már a személyeket tájékoztatni kell arról, hogy miért tartják őrizetben és biztosítani kell számára a jogi képviselést is.

Az országba visszatérők esetében a belépésnél ellenőrzik az adataikat és ha azok rendben vannak, beengedik az országba. Ha az állampolgár papírjai nincsenek meg, akkor a követség vizsgálja az adatait, és ha rendben lévőknek találják, akkor kiállítják az iratokat.

Az ország jogellenes elhagyása – hasonlóan az illegális belépéshez - bűncselekmény, amely pénzbüntetést von maga után.

Az **EU és Törökország** között létrejött **visszafogadási megállapodás** 2012. júniusi parafálása után kulcsfontosságú annak hatékony végrehajtása, valamint a meglévő visszafogadási kötelezettségek teljes körű végrehajtása.¹⁸

Az igazságszolgáltatás függetlensége, a migránsokkal való bánásmód, az emberi jogok biztosítása területén Törökország jelentős erőfeszítéseket tett és tesz, egyértelmű a szándéka, hogy az Európai Unió tagjává váljon.

V.2. Menedékkérők a számok tükrében

A szír menekülteken kívül 2013-ban **Európán kívülről - 969 szomáli, 9178 iraki, 3993 iráni és 10.648 afgán kérelmezőt,**

Európából - Németországból 5, Macedóniából 6, Görögországból és Koszovóból 1-1 kérelmezőt tartanak nyilván.

A **UNHCR** tájékoztatása szerint kb. évente 61 ezer kérelmet adnak be Európán kívüli országokból. A UNHCR kutatja fel azokat a harmadik országokat, ahol befogadják a

¹⁸ COM(2012) 600 final, A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2012–2013

menekült státusz feltételeinek megfelelő kérelmet benyújtó személyeket. Elsősorban Kanada, az USA és Ausztrália fogadja be a nemzetközi védelmet igénylő személyeket. Évente kb. 4500 személyt tudnak elhelyezni harmadik országokban.

V.3. Az LMBT csoporthoz tartozó migránsok helyzete

A török civilszervezetek, - így a **KAOS GL** szervezet is -, arra mutattak rá, hogy a migránsok - különösen az LMBT csoport tagjai - gyakran válnak a diszkrimináció áldozatává. A migránsok tartózkodási helyét ugyanis a rendőrség jelöli ki, nekik rendszeresen jelentkezniük kell az illetékes hatóságnál. A rendőrség gyakran jelöl ki tradicionális közösségeket tartózkodási helyként, amelyek a másságot kevésbé fogadják el.

Amikor a menekültkérelmet beadják a személyek, az országban 63 helyen kerülhetnek elhelyezésre, melyek közül csupán öt-hat helyen fogadnak LMBT csoporthoz tartozó személyeket. Törökországban a társadalom hozzáállása homofób, az „általános erkölcs” fogalmat fordítják az LMBT tagok ellen.

Törökországban titokként kezelik a szexuális másságot, a személyek nem kapnak munkát, ha fény derül a másságára, akkor a személyt elbocsátják. A hadseregben betegségként kezelik a szexuális másságot.

VI. A vélemény-nyilvánítás és a gyülekezés szabadsága

Az **IHD** - Insan Haklari Dernegi - **emberi jogi szervezet** vezetője elmondta: Törökország alkotmánya az 1990-es évek óta garantálja a vélemény-nyilvánítás szabadságát és a gyülekezési szabadságot, vagyis mindenkinek joga van a szabad kommunikációra, a vélemény és a gondolatok szabadságára, valamint a véleményük és gondolataik szabad terjesztésére.

Az EU Bizottság megállapította, továbbra is komoly kérdés, hogy a média szabadságának gyakorlati megvalósulását további korlátozások akadályozzák, és egyre

több pert indítanak írók és újságírók ellen. Következésképpen egyre kiterjedtebb az öncenzúra. A Bizottság üdvözli a török kormány azon kötelezettségvállalását, hogy gyorsan előterjeszti a negyedik igazságügyi reform csomagot, és arra szólítja fel a török kormányt, hogy foglalkozzon minden olyan alapvető kérdéssel, amely jelenleg kihat a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlati megvalósulására.¹⁹

A véleménynyilvánítás és a gyülekezés korlátozásának két igen erős eszköze van, **az Antiterrorista törvény és a Büntető törvénykönyv.**

Az **IHD** emberi jogi szervezet vezetőjének elmondása szerint a Btk. szabályai flexibilisek, ezért bárkit meg lehet vádolni terrorizmussal. Törökország harcol a terrorizmus ellen és ezt használják fel az emberi szabadságjogok korlátozására. **2011-ben 13479 személyt a gyülekezési törvény megsértése, 27 ezer személyt rendőrséggel szembeni ellenállás miatt állítottak bíróság elé.**

Az uniós liberalizációs folyamatok során 2002-ben a kormány eltörölte az Antiterrorista törvény egyik cikkét, mely alapján olyan tevékenységeket minősítettek bűncselekménynek, melyek veszélyeztették az állam oszthatatlanságát. Ezt a cikkelyt olyan személyekkel szemben alkalmazták, akiknek a nézeteik nem egyeztek az államhatóságok politikai nézeteivel. 2006-ban ezzel szemben kibővítették a „terrorista bűncselekmények” körét. A Btk. szabályozása alapján jogsértésnek számít „nyilvánosan befeketíteni” a Törökországot vagy a „törökséget”. Az Európai Unió Bizottsága az elért eredményekről szóló 2011. évi jelentésében megállapította, hogy történt ugyan némi előrehaladás, mindazonáltal további jelentős erőfeszítésekre van szükség az alapvető jogok, ezen belül is mindenekelőtt a véleménynyilvánítás szabadságának területén.²⁰

2013. május 31-én kezdődött tiltakozó megmozdulások során a rendőrség adatai szerint a három hét alatt több mint 2,5 millió ember vonult az utcákra közel 80 török

¹⁹ COM(2012) 600 final, A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2012–2013

²⁰ http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/2011_hr_report_hu.pdf

városban. A kezdetben a **Gezi park** átépítését kifogásoló békés tüntetők egyre inkább Recep Tayyip Erdogan török kormányfő szerintük tekintélyelvű és az ország iszlamizálását célzó politikája ellen fordultak. Körülbelül tízezren tüntettek az isztambuli Taksim térnél, de a rohamrendőrség két óra elteltével kiszorította őket onnan.²¹

A tiltakozókkal szembeni durva rendőrségi fellépés összecsapásokhoz vezetett, amelyek gyorsan áterjedtek más törökországi városokra, az összecsapásokban négyen meghaltak, több mint ezren pedig megsérültek, nagyszámú letartóztatásra került sor. Végül egy helyi bíróság ítéletében megtiltotta a Gezi park beépítését, teljesítve ezzel a törökországi tüntetések résztvevőinek elsődleges kérését.

Az Európai Parlament 2013. június 13-i állásfoglalásában sürgette a török hatóságokat, hogy garantálják és tartsák tiszteletben a tájékoztatáshoz, a szabad véleménynyilvánításhoz, a békés gyülekezéshez és a békés tiltakozáshoz való, valamennyi polgárt megillető jogot; és felszólította a török kormányt, hogy valamennyi őrizetbe vett és jelenleg is fogva tartott békés tiltakozót azonnal engedjenek szabadon; követelte, hogy valamennyi fogvatartott korlátozás nélkül igénybe vehesse az általa választott ügyvéd segítségét.²²

VII. A nemek esélyegyenlősége

Törökországban jelentős a nemek közötti egyenlőtlenség, amely elsősorban a foglalkoztatás és az oktatás terén nyilvánul meg²³.

A **KADER** török nőjogi szervezet tájékoztatása szerint a török Alkotmány rögzíti, hogy az általános iskolai oktatás minden állampolgárnak, nemtől függetlenül kötelező és ingyenes az állami iskolákban. Ezzel összhangban a Nemzeti Oktatási Alaptörvény is mind a fiúknak, mind a lányoknak biztosítja az alapfokú oktatáshoz való jogot.

²¹ <http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2013/07/08/torokorszagi-tuntetesek-isztambul-ujra-megnyitotta-gezi-parkot>

²² Az Európai Parlament 2013. június 13-i állásfoglalása a törökországi helyzetről ([2013/2664\(RSP\)](#))

²³ http://kitekinto.hu/europa/2012/10/29/nincsenek_konny_helyzetben_a_torok_nk/#.UoFjKeLjXFI

A statisztikák szerint az iskolaköteles korban lévő gyermekek 10%-a nem jár iskolába, ezek háromnegyede pedig lány. Az oktatási költségek miatt a szegényebb családoknak gondot jelent a gyermekek iskoláztatása. A családok a fiúgyermeket részesítik előnyben az oktatás területén a gazdasági és a hagyományokon alapuló okok miatt. Ezen problémák megoldására rengetek programot és kampányt indítottak az országban, többek között a lányok beiskoláztatási arányának növelése érdekében, vagy az iskolából való kimaradásuk megelőzéséért.

VII.1. A nők jogai

A női jogok védelmével foglalkozó civil szervezetnél elmondták, hogy a török társadalom továbbra is férfiközpontú, a nők a családi, illetve kisközösségekben gyakran esnek diszkrimináció, illetve erőszak áldozatává, a becsületgyilkosság, a családon belüli erőszak még mindig nagy kihívást jelentenek²⁴.

A nők meggyilkolása 14%-kal növekedett. 2011-ben 160 becsületgyilkosságot jelentettek az országban (bulletinoftheoppressionofwomen.com/2012/01/02/new-statistics-from-turkey-on-honor-killings).

A nők gyakran félnek a rendőrséghez vagy bírósághoz fordulni, mert nem bíznak a hatékony védelemről való gondoskodásban. Ezt a hozzáállást a gazdasági kiszolgáltatottságuk is csak tovább erősíti. A nők egyenjogúságának biztosítása érdekében 2001 októberében az Alkotmány módosítása kimondta, hogy a család a „házastársak egyenlőségén alapul”, a 2004-es alkotmánymódosítás során kimondták a nemek közötti egyenlőséget²⁵. Az Alkotmány szerint a törvény előtt mindenki egyenlő, diszkrimináció nélkül, valamint anyanyelvre, fajra, bőrszínre, nemre, politikai nézetre, meggyőződésre, vallásra vagy bármire való tekintet nélkül. Rögzíti továbbá azt is, hogy a nők és a férfiak egyenlők, az állam kötelessége az egyenlőség gyakorlatban történő megvalósítása.

²⁴ <http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2013:257E:FULL#CE2013257HU.01003801.doc>

²⁵ <http://www.wwhr.org/category/women-s-human-rights-in-turkey>

Fotó: dr. Németh Zoltán

1998-ban családvédelmi törvényt fogadtak el a családon belüli erőszak megelőzése érdekében. A törvény elfogadása előtt a családon belüli erőszak a Büntető Törvénykönyv hatáskörébe tartozott, ami nehézséget okozott a büntetések meghatározásában. A törvényt 2007-ben úgy módosították, hogy a külön élő családtagok is jogi védelmet élveznek, és lehetőség nyílt minden egy fedél alatt élő családtagra érvényes ítéletet hozni, nem csak pl. a házastársra érvényeset.

Ennek ellenére még ma is gyakori, hogy a nők megerőszakolása büntetlen marad.

A Ptk. felülvizsgálatára 1993 és 2001 között került sor. A diszkriminációt tartalmazó részeket eltörölték, és a parlament 2001 novemberében elfogadta az új Ptk-t, amely a korábbi szabályozással ellentétben rögzítette, hogy a fő elv a házastársak egyenlő partnersége és egyenlő döntési hatásköre, valamint egyenlő jogokkal rendelkeznek a lakhely megválasztásában is.²⁶

²⁶ <http://www.wwhr.org/category/turkish-civil-code>

Fotó: dr. Németh Zoltán

A házastársi kapcsolatban biztosított egyenlő jogok a válás esetére is vonatkoznak. A házasság alatt szerzett vagyontárgyakat válás esetén egyenlő arányban kell megosztani. Ezzel az intézkedéssel elismerték a háztartásbeli nők tevékenységét.

A parlament által 2003. május 22-én elfogadott új Munka Törvénykönyve is hozzájárult a nemek közötti egyenlőség előmozdításához.²⁷ Eszerint a munkáltatót nem befolyásolhatja az alkalmazott neme, anyasága, családi állapota és családi kötelességei, gyermekvállalása. A reform folyamatok ellentmondásosak. A 2004-es Önkormányzati Törvény is tartalmaz rendelkezéseket a nők védelme érdekében: minden önkormányzat, melyek lakossága meghaladja az 50 000 főt, köteles menedékházakat alapítani az erőszak áldozatául esett nőknek és gyermekeknek. A nők egyenjogúságának támogatása érdekében intézményi keret is kiépült. 1990-ben hozták létre a Nők Helyzetének és Problémáinak Főigazgatóságát, amelyet 1994-ben összekapcsoltak a miniszterelnök hivatalával, és a Nők és Szociális Juttatások Altitkárságának felügyelete alatt folytatta működését.

²⁷ <http://www.wwhr.org/category/the-initiative-for-women-s-labor-and-employment-keig>

Fotó: dr. Németh Zoltán

2002. és 2011. között a nők politikában való részvétele erősödött. A kormány 2008-ig tartotta a kapcsolatot a nőjogi szervezetekkel, de utána már nem.

Jelenleg ismét hangsúlyosan van jelen az iszlám gondolkodás, mely szerint a nők természetüknél fogva a családi feladatok ellátására alkalmasak.

A nőjogi szervezet tájékoztatása szerint **magas a női migránsok** száma, többségük az **emberkereskedelem** áldozataként érkezik az országba.

VIII. Kisebbségi jogok Törökországban

Törökország kisebbségpolitikája a Kemali elven alapul, ennek megfelelően az Alkotmány a török nemzet egységességét és az állampolgárok egyenlőségét rögzíti. Kisebbségek alatt a nem muszlim közösségeket – hagyományosan a görögöket, örményeket és zsidókat – értik, a muszlim vallású kisebbségeket kevés jog illeti. Az országban a mai napig azt tartják, hogy a nemzetiségek beolvasztása, a nacionalizmus tarthatja össze az országot. Azt tartják, hogy ha a soknemzetiségű ország valamelyik népcsoportjának több szabadságot nyújtanak, mint a másoknak, így például autonómiát a kurdoknak, akkor a többiek is hasonló követelésekkel lépnek fel, ez pedig az egységes Törökország veszét jelentené. Éppen ezért tiltott az országban minden olyan

tevékenység, mely a nemzeti öntudatot aláássa, megbontja vagy gyengíti. A UNHCR-től kapott tájékoztatás szerint a kurd kisebbség helyzete még mindig nem kielégítő.

Fotó: dr. Németh Zoltán

A Törökországban élő mintegy 12 millió²⁸ kurd helyzete alapvetően meghatározza a török-EU viszonyt. A Köztársaság fennállása óta a török kormány mindig is elfojtotta a kurd lázadásokat, és 1984. és 1999. között a Kurd Munkáspárt (PKK) erőszakos módszereire válaszolva katonai kampányt is indított ellenük. Ez nem csak a PKK-ra irányult, hanem a kurd civilekre is. Az állam és a PKK közötti harcban nagyjából 37 000-en haltak meg, többségükben kurdok. 1987-ben a romló biztonsági helyzetre adott válaszul Délkelet-Törökországban szükségállapotot hirdetett ki a parlament, amit csak 2002-ben oldottak fel. A katonai akciónak végül Abdullah Öcalan, a PKK vezetőjének letartóztatása vetett véget.

²⁸ http://www.academia.edu/4329153/A_kurdok_helyzete_Torokorszagban_2013

Fotó: dr. Németh Zoltán

IX. A halálbüntetés eltörlése

Az Európa Tanács keretében az Emberi Jogok Európai Egyezményének Hatodik és Tizenharmadik kiegészítő jegyzőkönyve szabályozza a halálos ítélet eltörlését. A nemzetközi szabályozás másik fontos eleme az ENSZ 1989-ben elfogadott Második fakultatív jegyzőkönyve a Politikai és Polgári Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához. A Jegyzőkönyv értelmében „a részes államok joghatósága alá tartozó személyeken nem szabad halálbüntetést végrehajtani” és minden államnak meg kell tennie a „szükséges intézkedéseket a halálbüntetés eltörlésére”.

A Jegyzőkönyvet Törökország is aláírta 2004 áprilisában.

Az **IHD** emberi jogi szervezet tájékoztatása szerint a török Btk. 2002 augusztusáig néhány esetben engedélyezte a halálbüntetést. Halállal büntethetőek voltak a gyilkosság bizonyos esetei és az állam elleni bűncselekmények – nevezetesen háború idején és olyan esetekben, amikor az állam területének egysége volt veszélyben –, vagy pedig az Alkotmány vagy a kormány erőszakos megváltoztatását vagy megdöntését, illetve mások erre történő buzdítását célzó tevékenységek. Az

Alkotmány szabályainak megfelelően azonban az ítéletet csak akkor hajthatták végre, ha a parlament megszavazta azt. 1984. óta ilyen indítványt nem terjesztettek elő.

A 2001. októberi alkotmánymódosításkor beillesztettek egy mondatot, miszerint halálbüntetést csak háború, háború közvetlen veszélye és terrorista bűncselekmények esetén lehet alkalmazni.

X. Emberkereskedelem és embercsempészet

A Köztársasági Főügyészségtől kaptunk tájékoztatást a szervezett bűnözéssel, emberkereskedelemmel, embercsempészettel kapcsolatos aktuális problémákról, joggyakorlatról.

A török büntető törvénykönyv tiltja az emberkereskedelmet, a szexuális kizsákmányolást és a kényszermunkát. A törvény a cselekményeket 10 - 15 év börtönbüntetéssel fenyegeti. 2010. előtt sem az embercsempészet, sem az emberkereskedelem nem volt bűncselekmény.

Hangsúlyozták, az embercsempészet fő jellemzője, hogy határon átívelő bűncselekmény, melynek során jelentős szerepet kap a szervezett bűnözés és durván sérülhetnek a sértettek emberi jogai.

Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatalának (UNODC) 2010. évi jelentése szerint világszerte az emberkereskedelem azonosított áldozatainak 79%-a vált szexuális kizsákmányolás, 18%-a kényszermunka, 3%-a pedig a kizsákmányolás egyéb formáinak áldozatává. Ezen áldozatok 66%-a volt nő, 13%-a lány, 12%-a férfi és 9%-a fiú.

A Bizottság által 2011 szeptemberében az emberkereskedelem áldozataival, a rendőrségi nyomozásokkal, a büntetőeljárásokkal és az elítélésekkel kapcsolatban összegyűjtött adatoknak a nemi hovatartozás, az életkor, a kizsákmányolás formája és az állampolgárság tekintetében történő elemzése jelenleg is zajlik. Az előzetes eredmények összhangban állónak tűnnek az UNODC jelentésében szereplő

statisztikákkal. Az emberkereskedelem a nyilvántartott áldozatok háromnegyede esetében szexuális kizsákmányolásra irányult (ez az adat a 2008-as 70%-ról 2010-ben 76%-ra nőtt), a többi esetben pedig munkaerő kizsákmányolás (ennek aránya a 2008-as 24%-ról 2010-ben 14%-ra csökkent), koldulásra kényszerítés (3%) és házi kényszerszolgaság (1%) volt az elkövetés célja. Huszonegy uniós tagállam tudott nemekre lebontott információkat szolgáltatni. Ezek alapján a három év során elsősorban a nők és lányok voltak az emberkereskedelem áldozatai: az áldozatok 79%-a nő, illetve (12%-ban) lány, 21%-a pedig férfi, illetve (3%-ban) fiú volt. A harmadik országokból származó, bejelentett áldozatok legtöbbször Nigériából, Vietnamból, Ukrajnából, Oroszországból és Kínából érkeznek.

Az emberkereskedelem már nemzetközi szinten is nagy figyelmet kapott. A legjelentősebb jogi aktusok az emberkereskedelemtől szóló palermói ENSZ-jegyzőkönyv és az Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezménye.²⁹ Törökország 2003-ban írta alá az egyezményt.

Az embercsempészek jellemzően a keleti határ felől jönnek be az országba. Már a határon történő bejelentkezés befejezett bűncselekménynek számít.

A kormány az emberkereskedelem áldozatainak segítése terén komoly erőfeszítéseket tesz, együttműködik az IOM szakembereivel és az illetékes török minisztériumokkal.

A kormány arra ösztönzi az áldozatokat, hogy tanúként aktívan vegyenek részt a büntetőeljárásban, ingyenes jogi segítséget biztosítanak számukra. A külföldi áldozatok humanitárius vízumot kérhetnek és Törökországban hat hónapig kapnak lehetőséget a tartózkodásra, melyet meghosszabbíthatnak további hat hónapig. A kormány erőfeszítéseket tesz az emberkereskedelem áldozatainak a felelősségteljes és biztonságos hazaszállítása érdekében is.

(A beszámolóban foglaltak nem tekinthetők az Európai Bizottság vagy a Belügyminisztérium hivatalos állásfoglalásának, az Európai Bizottság vagy a Belügyminisztérium nem tehető felelőssé az abban foglaltakért.)

²⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0286:FIN:hu:PDF>